

Dünyanın ıssız bir köşesinde yaşayan insanın İslâm dinini bilmesi mümkün değil. Bu adam, âhirette nasıl mes'ul tutulabilir?

Kader konusunda şu suale sıkça muhatap olunur:

“Dünyanın ıssız bir köşesinde yaşayan bir insanın İslâm dinini bilmesi mümkün değildir. Bu adam, âhirette nasıl mes'ul tutulabilir?”

Aslında, bu zannedildiği gibi, yeni bir mesele değil. Asırlar öncesinde tartışılmış ve halledilmiş bir mesele. Şu kadar var ki, **“dünyanın öbür ucu”** denmemiş de **“ıssız bir dağda, içtimaî hayattan habersiz yaşayan bir adam”** denmiş. Yahut buna benzer farklı sualler sorulmuş.

Kur'ân-ı Kerîm'de bir âyet-i kerîme var. Meâli şöyle:

“Allah, hiçbir nefse gücünün yettiğinden fazlasını teklif etmez.” (Bakara Suresi, 2/286)

Yani, Allah hiçbir nefse yerine getirilmesine güç yetirilmeyen bir teklifte bulunmaz.

“Nefis” çok umumî bir mefhumdur. Yani, her şeye taşıyabileceği kadarını yükler.

Her gövdenin üzerine, götürebileceği kadar bir baş yerleştirir. Atom çekirdeğine gezegenleri bağlamaz. Güneşe de taşıyamayacağı büyüklükte gezegenler takmaz.

Âlimlerimiz, bu âyet-i kerimeyi çeşitli şekillerde tefsir etmişler. Fıkıh âlimleri, bu âyeti fıkıh yönünden ele almışlar ve **“Allah hiçbir insana güç yetiremeyeceği ibadetleri teklif etmez ve onun önüne sakınması mümkün olmayan yasakları koymaz”** demişlerdir. Kelâm âlimleri ise söz konusu ayeti itikad yönünden incelemişler, âyette geçen **“güç yetme”** meselesini akıl yönüyle ele almış ve şu mânada birleşmişlerdir:

“Dünyanın ıssız bir köşesinde yaşayan ve cemiyet hayatından uzak bir insan, mücerred aklıyla, hangi hakikatleri bilmeye güç yetirebilirse, sadece onlardan mes'uldür.”

Mücerred akıl denilince, **“bir peygambere muhatap olmamış, kendisine ilâhî emirler ulaşmamış, rehbersiz kalmış”** bir akli anlıyoruz.

İşte, kendi gücüyle hakikati bulma durumunda olan böyle bir aklın ulaşabileceği saha konusunda, değişik görüşler ileri sürülmüştür:

İtikad imamlarından, İmam Mâturudî Hazretleri, **“insanın, kendi aklını kullanarak bir yaratıcısının olduğunu bilmeye güç yetirebileceği”** görüşündedir. Ve böyle bir insanın Allah’a inanmaktan mes’ul tutulacağını, diğer iman rükünlerinden ve ibadetlerden ise mes’ul olmayacağını ifade eder.

Bir diğer itikad imamı olan İmam-ı Eş’arî Hazretleri ise, böyle bir insanın, peygamber olmaksızın, Allah’ı bilmesinin de mümkün olamayacağı fikrini savunur ve bu adamın bir taşa bile tapsa “necat ehli” yani kurtuluşa erenlerden olacağını söyler.

Görüldüğü gibi, **her iki imamın da ittifak ettikleri esas nokta şudur:**

Kişi, içinde bulunduğu şartlarda, neyi bilmeye güç yetirebiliyorsa ondan mes’uldür!..

Şüphesiz, hakikati en iyi bilen Allah’tır.